

De som lever ett religiöst liv är också de som är mest nöjda med sina äktenskap.

Den neurologiska forskningen i modern tid har förändrat synen på relationen moder-barn och på relationen man – kvinna i äktenskapet. Mammaledigheten och pappaledigheten under den första tiden bygger på biologiska och neuropsykologiska teorier som förändrar synen på barnuppfostran och på krishantering av makar som vill skilja sig. Modersrollen har fått det nya namnet ”anknytning” som anses så viktig att samhället stöder med bidrag den korta men nödvändiga tiden för att relationen ska uppstå och sedan ledas vidare i förskolans pedagogik för samhällsnyttan i framtiden. Den första föräldratiden erkänns av samhället som viktig men den ska bygga på vetenskap och inte på religionen, framförallt inte på äktenskapets sakrament och äktenskapets ouplöslighet. Anknytningsperioden

har emellertid den fördelen i jämförelse med barnpsykologin under första halvan av 1900-talet då det växande barnet under graviditeten betraktades som helt passiv i relationshänseende och endast behövde näring och omsorg i medicinsk mening fram till förlossningen. Anknytningen har upptäckts som ett steg i barnets tidiga utveckling och som avgörande för förmågan att i livet aktivt medverka till nya relationer och alltså bli socialt kompetent. Det började med iakttagelser hos ungar hos apor att de valde den mjuka närheten till modern framför tillgången till föda även om det var rätt föda för den nyfödda apan.

Processen för anknytning sker enligt neuropsykologin lika bra genom pappan som genom mamman. Det är den stora nackdelen med det humanvetenskapliga synsättet som alltså är grunden för hela barnfostran som blivit samhällets ansvar mer än föräldrarnas. Man vill inte se det unika med relationen barn och moder, hon som är kvinnan och inte mannen. Det passar inte in med jämlikhetssynen som ska präglade hela samhället. Kön är en fråga om ord.

Det är som att säga att hela hjärnan kan förstås neurologiskt och biologiskt. Ändå är hjärnan något mycket mer än det som mikroskopet kan se. Den

osynliga själen som Gud ger det nya varelsen ”finns inte”, hävdar man och den mänskliga medvetenheten om sig själv är bara uttryck för biologiska processer, påstår experterna.

Därför är alla levande varelser som alltid både ande och kropp, och människan i särställning som skapats helt för sin egen skull och för en mot evigheten öppen relation till Gud sin Skapare.

Religionen däremot, inte minst den katolska förklaringen av människans i Gud förborgade existens, exkluderas i samhällsfilosofin. Våra viktiga kristna begrepp är däremot verkligt mänskliga och gör människan till ett personligt väsen med ansvar för hela sin existens och för den yttersta ”anknytningen” som är till Gud som genom en skaparakt gör nya människor genom en man och en kvinna efter sin egen avbild, alltså lik Gud, men inte Gud.

De neurobiologiska upptäckterna har också inneburit att de andliga problem som kan uppstå i äktenskapen mellan mannen och kvinnan inte får en religiös lösning genom viljan till försoning med hänsyn till trohetslöftena utan en parterapeutisk samtalsserie hos psykolog eller familjeterapeut, inte hos prästen och biktfadern. Det innebär i förlängningen att också prästerna underskattar sin andliga kompetens och

hänvisar till den icke religiösa kompetensen.
Biktstolarna omformas till samtalsrum liknande
terapeuternas.

Buden, föreskrifterna, samvetet, synden, bikten och boten.

Dessa begrepp är religiösa och nödvändiga för varje människas utveckling som ett Guds barn. Guds bud måste om och om igen predikas. Om människor inte är medvetna om buden och föreskrifterna, vad ska då samvetet vara till för, och vad ska man bekänna i bikten, om inte känslor och anklagelser?

Alla andliga problem måste läggas fram inför Gud som ensam kan bota de svåraste missförhållanden, både kriser mellan makarna och kriser mellan makarna och barnen.

Barnens uppfostran i det katolska äktenskapet är den viktigaste av alla frågor som de gifta lever med. Barn och familj, det vanliga mänskliga livet med arbete, kamp och uthållighet, är de giftas vardagsliv och det som fyller dem med glädje och stolthet. Många gånger behövs också bön om hjälp att leva "rättfärdigt", så som det till exempel sagts i evangeliet av Lukas om Johannes Döparens föräldrar: "De var båda rättfärdiga

inför Gud och levde oförvitligt efter alla Herrens bud och föreskrifter” (*Luk 1:6*).

Bibelns människor har inte bara levt i en allmän insikt om sin syndighet eller i den allmänna tron att Gud förlåter allt och blundar för småsynderna eller ”de vita synderna”, utan har hållit sig till Guds bud och format samvetet efter de föreskrifter som hör till sanningen.

Trons människor har alltid levt efter Herrens bud och föreskrifter och bekänt specifika synder mot specifika föreskrifter. Judarna gick till templet eller synagogan för att be en rabbi om lösning av synder. Den katolska kyrkans biktstolar är liksom yttre inventarier i familjernas hem och ett inre rum för bön och förtröstan på Guds barmhärtighet. Snickarens son ”byggde” biktstolarna och den Helige Ande ledde själarna dit.

Biktstolar (foto, Vatican News)

När det gäller den personliga heligheten och det rena samvetet är bikttiderna tillfällen till inre uppbyggelse som barnen i lyckliga fall får med ”modersmjölken”.

Vissa synder är delaktighet i missbruk av naturen eller i krigsförberedelser med o tillåtna vapen, som kemiska vapen och missiler med okontrollerbar räckvidd och sprängkraft. Den enskilde kristne kan inte begå sådana synder med sina handlingar men kan bli medskyldig genom tystnad och undfallenhet.

För etiken och moralen i det äktenskapliga livet och i uppfostran av gemensamma barn är varje kristen personligt ansvarig genom sina val, beslut och

handlingar. Människan är som person ett ansvarigt handlingssubjekt. Varje person har av Gud i skapelseögonblicket fått sin mänskliga natur och sitt samvete. Samvetets roll är att upplysa om det som är gott och det som är ont i aktiva gärningar. Samvetet arbetar både förebyggande och rekonstruerande.

En troskris i Kyrkan handlar alltid om försök till frigörelse av samvetet från "buden och föreskrifterna", det vill säga de objektiva normerna som Kyrkan genom sitt Läroämbete (*Magisterium*) framlägger som bindande. För att normer ska vara bindande för det kristna samvetet måste de gälla i *hela* den katolska gemenskapen och i hela Kyrkan och vara förklarade och godkända av Kyrkans läroämbete. Teologin och moralteologin är i det sammanhanget tjänande vetenskaper men inte i sig läroämbetet.

Hur inställningen till moralteologin i Kyrkan förändrats, och i mångt och mycket osynliggjorts, beskrivs i bland annat antologin "*The Catholic Ethicist In The Local Church*" (Orbis Books, 2018). En andlig formation är inte heller i sig själv detsamma som det moraliska läroämbetet. I sin mest extrema form är frigörelsen från det kyrkliga läroämbetets auktoritet det kända påståendet "Tron allena är rättfärdiggörelsen".

Om det var sant skulle Elisabet och Sakarias, Johannes Döparens föräldrar, inte vara bibliskt kända som "rättfärdiga inför Gud" och inte behöva leva efter Guds bud och föreskrifter (jfr *Luk* 1:6), som de faktiskt gjorde, på samma sätt som den Heliga Familjen.

I Kyrkans historia står den engelske munken och teologen William av Ockham (omkr. 1295 - 1349) tidigt för sådana avvikelser från den katolska moralteologin. Ockham har skapat begreppet 'nominalism' och predikat en ytlig förpliktelsemoral.

Avvikelserna skulle komma till uttryck under det pågående andra vatikankonciliet (1962 - 1965) och bryta ut i schism under S:t Paulus VI och encyklikan *Humanae vitae* (1968) som trots olika påtryckningar stod fast vid Kyrkans obrutna tradition i den äktenskapliga moralens förklaringar. Man kan anta att den nu av många kritiserade 'Synodala vägen' som drivits fram av den tyska biskopskonferensen under flera år, är en fortsättning på den kris som utbröt efter *Humanae vitae*. Läran i den viktiga och profetiska encyklikan visar på sambandet mellan den sexuella akten i äktenskapet och öppenheten för nytt mänskligt liv. Att förhindra prokreationen är ett missbruk av äktenskapets gåva och natur. Utnyttjande av den infertila perioden under månaden kan emellertid, när

allvarliga skäl föreligger, vara moraliskt rätt och försvarbart.

NFP (Naturlig familjeplanering) kan alltså inte vara en "ekologisk" ersättning av preventivmedel och p-pillret är inte svaret på överbefolkning, som hävdats på många håll, bland annat i Japan, som praktiserar selektiva aborter efter fosteranalys.

Många illa informerade katoliker misstror allt vad Kyrkan säger om utnyttjandet av den biologiska ägglossningsrytmen i den fertila kvinnans liv, liksom tidigare generationer gifta katoliker misstrodde temperaturmetoden.

Den naturliga familjeplaneringen är det *moraliskt grundade beslutet mellan makarna att försöka undvika ett nytt havandeskap då allvarliga skäl föreligger* och då makarna inte vill, eller kan, praktisera den fullständiga avhållsamheten.

Om makarna inte väljer avhållsamheten är de ändå bundna av den etiska principen om öppenhet för nytt mänskligt liv vid varje tillfälle, även om de är medvetna om att den biologiska lagen inte vid varje tillfälle kan möjliggöra ett nytt havandeskap. Det är kring denna princip som diskussionen kretsat sedan konciliet. Det har skett en polarisering i moralteologin som skadat de giftas möjligheter att "leva rättfärdigt

enligt Kyrkans bud och föreskrifter”. Kyrkans bud är Guds bud och vägledning för det kristna samvetet som inte är suveränt och inte kan skapa sina egna lagar.

De flesta polska moralteologer menar att läroämbetets undervisning och dokument har ett *avgörande värde*. Professorn i moralteologi och spiritualitet vid Universitetet Opole i Polen, Konrad Glombik, framhåller i *”The Catholic Ethicist In The Local Church”* (sid 180, Orbis Books, 2018) som moralisk grund det som påve S:t Johannes Paulus II säger i *Veritatis splendor* (Sanningens strålgans, 1993):

”Kyrkans magisterium lär i förkunnandet av Guds bud och Kristi barmhärtiga kärlek också de troende särskilda begrepp och föreskrifter och kräver att de betraktar dem i samvetet som moraliskt bindande. Läroämbetet utför dessutom ett viktigt övervakande arbete. Det varnar de troende för möjliga misstag som kan förekomma, även sådana som inte är klart uttalade, som när deras samvete inte kan erkänna det riktiga och sanna i de moraliska normerna som Kyrkan lär ut” (*Veritatis splendor*, nr 110).

Därav följer att det finns ett tydligt moraliskt religiöst band mellan den judiska traditionen, som vi sett i fallet med Johannes Döparens föräldrar, och oss som katolska kristna. Att känna Gud och göra Guds vilja

kan inte bara vara en sak för det andliga livet och den andliga läsningen, andakterna och vallfärderna. Att be till exempel rosenkransbönen och läsa fritt ur Bibeln är *en hjälp* för att leva efter den gudomliga lagen. Det är inte bönen som är lagen och det är inte Bibeln som är vägen. Det är *anvisningar* för heligheten men inte heligheten.

De bud som Kyrkan förkunnar och förklarar inom det moraliska området är inte bara ideal utan bindande föreskrifter. De måste alltså lydast och efterföljas. Det är inte möjligt om inte buden och lagen predikas och förkunnas regelbundet.

Vi är personer med ansvar för alla våra beslut och handlingar, varje dag, i varje valsituation. Vi är kapabla att förstå lagen och får nåden att följa den.

Den katolska moralteologin kan alltså inte vara ett akademiskt bihang eller en överkurs för särskilt intresserade eller för specialister. Den är nödvändig för att leva det kristna livet inför Gud. De döpta och sakramentalt bekräftade upptäcker att Gud har lagt en lag i deras hjärta som de kan bejaka med sitt förnuft. Buden och föreskrifterna som Kyrkan förkunnar och vakar över är alltså nödvändiga för frälsningen.

